

Over insecten en andere diertjes

Door Jan Jaap

Het jaar zit er weer bijna op. Het is door de Corona-crisis een veelbewogen jaar geworden. Gelukkig wisten veel mensen de weg naar de tuin te vinden.

Groene kikker

En veel andere wezens ook! De insectentuin ging zijn tweede jaar na voltooiing in. Metsel- en behangerbijtjes, koekoeksbijen, graaf- en goudwespen vonden het bijenhotel. In de vijver staan de waterplanten fraai te bloeien. Het insectenleven in het water komt langzaam op gang, je ziet wat waterkevertjes en ik zag waterjuffers hun eitjes afzetten onder de bladrand van de watergentiaan. Ook de groene kikker heeft zijn weg naar de vijver gevonden.

Vreetmachines

Nieuw dit jaar is de poppenkast. In de poppenkast kun je de hele cyclus van het koolwitje volgen, van ei via rups en pop tot vlinder.

Eind mei kregen we een pakketje met de eitjes van het koolwitje. Er stonden wat koolplantjes klaar voor de rupsen. Toen die uitgekomen waren, werd het een drukke tijd omdat de rupsen ware vreetmachines zijn, soms moesten de koolblaadjes iedere dag aangevoerd worden om aan de vraag (vraat) te voldoen.

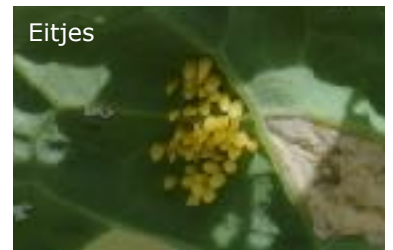
Bij de eerste zending eitjes zagen we weinig tot geen rupsen, misschien omdat het heet en droog was, in elk geval bestelden we een tweede zending eitjes. Later bleek dat de rupsen er op de een of andere manier toch zaten, wat resulteerde in extra kool en erg veel vlinders.

De rupsen klimmen naar de bovenrand van de kas om zich daar te verpoppen, maar soms doen ze dat midden op het raam. De pop wordt verankerd met een draadje.

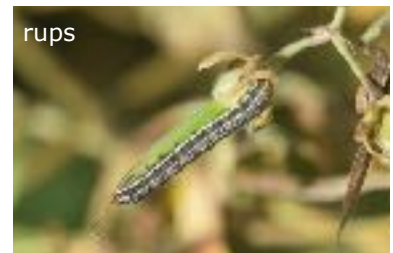
Kattenbrokjes

Ook het vermelden waard is het voorkomen van de kolibrievlinder die met grote regelmaat in de tuin te zien is. Dit najaar liepen er ineens drie jonge egeltjes door de tuin. Ze zagen er wat pover uit. Dan valt toch op hoe droog de tuin is. Door de droogte vinden de egeltjes weinig kevertjes en wormen. We hebben ze voorzien van schoteltes water en we hebben ze gevoerd met kattenbrokjes. Begin november kwamen we er een of twee (je houdt ze niet uit elkaar) tegen in de tuin en rond de theeschenkerij, ze zijn dus aan het scharrelen en dat is een goed teken.

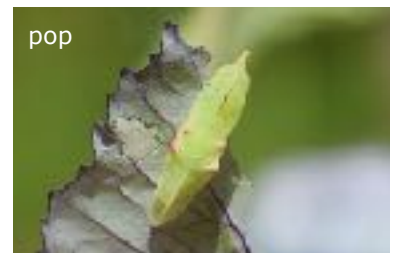
Eitjes

rups

pop

en vlinder van het koolwitje

Kolibrievlinder

Tronkenbij

Bericht van het bestuur

Corona Volente

Wat was het een prachtig voorjaar in Toen. De Stinzenplanten deden het uitstekend, van krokus en sneeuwkllokje tot boshyacintjes en heel veel kievitsbloempjes. Ze zijn prachtig en het is dan ook niet voor niets dat we onze Stinzencollectie aangevraagd hebben om tot Nationale Collectie te maken. Domies Toen wordt dan bewaarder van de Nationale Collectie van Stinzenplanten. Een mooi compliment voor de goede verzorging van de vroegbloeiërs.

Het bestuur van Toen heeft zich het afgelopen jaar intensief beziggehouden met de bureaucratische kant van de tuin. Dit resulteerde in beleid en vastleggen van afspraken. De meeste van deze afspraken staan inmiddels op de website en zijn van belang om in aanmerking te blijven komen voor onze erkenning als Erkend Museum. Dat is zo goed als afgerond en wij hopen de museumerkenning in februari 2021 te mogen ontvangen voor opnieuw vijf jaar. Het gaat ondanks corona eigenlijk best goed met Toen. En zeg nu zelf, je knapt toch ook echt op van een wandeling door de tuin.

Retroplantjes

Door vrijwilliger Margreet Franssen

Tagetes patula

Afrikaantjes! Die staan nou weer níet in Domies Toen. Maar afgelopen jaar hadden ze er best kunnen staan. Onze beheerder speelde met het idee om het jaarthema 'Planten van herinnering' in te vullen met een deeltuintje vol ouderwetse tuinplanten en activiteiten voor dementerenden. Maar ja, toen kwam corona...

Ik reageerde destijds meteen enthousiast: Ja, met afrikaantjes! Want die plantte ik met mijn vader in de jaren '60 in onze eerste eigen tuin. Om het groene gazonnetje, met langs het pad schattige witte alyssum. Tegen het schuurtje een rijtje schildersverdriet, waar mijn vader gebiologeerd naar kon staan kijken. En een erfafscheiding van blauwgroene thuja's tussen witte betonnen palen. Latere tuinen werden fantasievoller, maar hiermee plantte mijn vader een oerbeeld van een tuin in mij: een grasveldje met bloemen eromheen.

Pas afgelopen jaar drong tot mij door dat dat oerbeeld ook maar gewoon een tuinstijl is. Tuinarchitecte Renske Boon ontwierp samen met Tine Clevering in de jaren '60 een nieuw tuinplan voor Domies Toen. Sindsdien heeft de tuin vele veranderingen ondergaan, maar die erfenis is nog zichtbaar in het grondplan van het achterste deel van de tuin: een gazon (nu vooral kruidenrijk grasland) met gevarieerde bloemenborders eromheen.

Maar goed, afrikaantjes dus. Mijn vader plantte geen afrikaantjes, maar AFRIKANEN. Ze waren wel vijftig centimeter hoog met oranje gevulde bloemen ter grootte van een handpalm. Best bijzonder was dat, want in andere tuinen zag ik alleen maar veel kleinere afrikaantjes.

Je ziet ze bijna nergens meer in siertuinen. Wel nog in moestuinen, waar ze vanwege hun sterke geur en smaak tussen kolen worden geplant als natuurlijke bescherming tegen insectenvraat.

Afrikaantjes (wetenschappelijke naam: Tagetes) komen, anders dan hun naam doet vermoeden, oorspronkelijk uit Midden-Amerika. Er zijn verschillende soorten. De veel gebruikte Tagetes patula en de wel twee meter hoge Tagetes minuta zijn werkzaam tegen aaltjes. Sommige soorten zijn eetbaar. De Tagetes minuta wordt ook gebruikt in de voedingsindustrie. Je kunt er onder andere thee van zetten. De Tagetes tenuifolia heeft hele kleine eetbare bloemetjes die naar citrus ruiken. En dan zijn er anijsafrikaantjes (Tagetes lucida), die volgens sommigen naar anijs, en volgens anderen naar dragon smaken. Leuk en lekker in salades. Zo wordt een ouderwets plantje ineens hip. Een retroplantje dus. Misschien toch ook maar weer proberen in Domies Toen?

Tagetes minuta

Tagetes tenuifolia

Tagetes lucida

Nog één keer over de rode beuk

Het kan je als vriend van Domes Toen niet ontgaan zijn, de rode beuk in onze tuin was kandidaat voor de 'boom van het jaar'. Dat bracht veel reuring.

We hebben van heel veel kanten steun gekregen bij de verkiezing. Hanna van der Linden bood een meditatie rond de boom aan en van onze collega's van de kerk kwam het idee voor een fotowedstrijd. Zij boden de kerk als expositieruimte aan. De wedstrijd 'wie maakt de mooiste foto van de rode beuk?' leverde veel inzendingen op van fotografen uit de buurt, maar ook van ver reisden naar Pieterburen om de beuk te vereeuwigen! Het leverde prachtige foto's op. De jury vd fotowedstrijd bestond uit Hans Sas, Alex Boerema, en ons bestuurslid Gerrie Jonker. Zij besteedden veel tijd aan het jureren.

Steun kwam ook van De Kleine Plantage, Tuingoed Foltz, Tocht om de Noord, en heel veel anderen die opriepen om op de beuk te stemmen. De gemeente Het Hogeland gaf opdracht tot een extra monumentenfilm, en Ruud Bijvank, filmer, bood aan een film te maken om ons te steunen. Ook de Stichting Oude Groninger Kerken spande zich in voor de beuk. Zie ook [het bevlogen verhaal van Patty Wageman](#), directeur, bij de opening van de expositie.

Onze beuk werd 3e, wel dus de mooiste beuk van het land, **en** de mooiste boom in het noorden. Al met al zijn we heel trots op het bereikte resultaat!

De verkiezing had nog meer gevolgen. Er kwamen extra bezoekers en ... een aanbod voor een gratis onderhoudsbeurt aan onze beuk, door Den Held boomverzorging in Zeerijp. Ook vroeg de Nederlandse Tuinenstichting of we [tuin van de maand november](#) op hun site wilden zijn. Ze hadden de rode beuk ook gesteund. Een prachtig aanbod voor ons! Al met al heeft de nominatie ons geen windeieren gebracht.

Prijswinnende foto. Fotograaf Wil Pirovano

Bruggetje

Een slingertoen moet vijvers hebben, en ook een bruggetje. Domes Toen heeft dat allemaal, maar dat bruggetje was bepaald geen pronkstuk meer. Nu wel!

Op oude foto's zagen we dat op de paaltjes fraaie ornamenten zaten, iets wat zelfs onze tuinbeheerder zich niet kon herinneren. Gelukkig zijn er oude foto's.

Maarten heeft de brug opgeknapt, nieuwe paaltjes gemaakt en keramiste Sytske Feitsma heeft er heel bijzondere bollen van keramiek op gemaakt. Dank daarvoor!

Oktober kindermaand

Domies Toen deed natuurlijk ook mee aan de kindermaand.

Vanzelfsprekend met de rode beuk in het middelpunt, zoals de boom ook het middelpunt van de slingertoeen vormt.

Voor de kleintjes was er een tocht door de tuin waarin ze als kabouter konden voelen, ruiken, zien en vergelijken. Voor de groteren een ontdekkingstocht biodiversiteit, waarin ze opdrachten uitvoerden. Voor beide groepen waren er verhalen ronde de beuk. Alle kinderen kregen tot slot een prachtige echte bladwijzer van de rode beuk.

Bericht van de penningmeester

We hebben hard gewerkt met zijn allen. De vrijwilligers en de professionals. En het resultaat mag er zijn.

Het afgelopen jaar zijn er dertig nieuwe vrienden bij gekomen. We zitten nu op 430 vrienden, we wilden

de vijfhonderd halen. Wie weet, volgend jaar...

Het bezoekersaantal is dit jaar wel enorm toegenomen, ook dankzij Corona. We schatten dat er ongeveer drieduizend bezoekers zijn geweest. Dat is twee keer zoveel als we hadden voorzien.

We zijn heel blij met de subsidie die we dit jaar hebben gekregen van de gemeente Het Hogeland. Daardoor hebben we het nodige onderhoud aan de tuin kunnen uitvoeren. En we kregen onverwacht nog een gift van Stichting K.P. Boon. Hiermee kunnen we een deel

bekostigen van het biotoopschalenproject dat we komend voorjaar uit gaan voeren.

Alle vrienden van Domies Toen bedankt voor uw bijdrage. U levert hiermee een bijdrage aan een vitale wereld en een gezonde leefomgeving. In Domies Toen kunnen mensen ervaren dat we heel veel kunnen doen in onze eigen omgeving. Ruimte kunnen bieden aan planten en dieren en mogen genieten van deze rijkdom.

We danken ook onze collega's van de kerk, die zo trouw hielpen de betaalpaal dagelijks te legen.

Een column van Harrie Bols, humanistisch raadsman bij defensie

We kregen deze column via via toegestuurd en mochten hem met toestemming van de auteur plaatsen

Bijna dagelijks zit ik op mijn motor voor mijn werk. Zeker met de tegenwoordige 100 km snelheden is motorrijden heel ontspannend. Soms zelfs meditatie. Ik laat mijn gedachten de vrije loop. Zo ook vorige week. Ik reed op een binnenweg langs eindeloze akkers. Granen, aardappelen en bietenvelden. Bietenvelden. Vanzelf komen de herinneringen. Ik ben opgegroeid op een boerderij en heb uren en uren doorgebracht op het land om de bieten te wieden. Mijn vader leerde ons hoe een bietenplantje er uitziet 'en de rest is onkruid'. Een extra aanmoediging van mijn vader was de eeuwenoude wijsheid: 'Wie één jaar zijn onkruid laat staan kan zeven jaar uit wieden gaan'. En als we dan met een paar man een ochtend in de bieten hadden gewerkt dan hadden we een mooi stuk schoongemaakt. Strakke rijen met alleen maar bietenplantjes. Daarnaast een rommelig gebied met bieten en onkruid.

Op de motor dwalen de gedachten verder af en kom ik in Pieterburen. Ik was er onlangs en maakte een ommetje door het dorp. Middenin het dorp ligt Domies Toen. Deze tuin heeft zich in de loop van de jaren ontwikkeld tot een prachtige botanische tuin. Je kunt er rondwandelen, op een bankje hangen. In Domies Toen vind je geen onkruid. Er zijn bloemen, plantjes, kruiden. Van alles groeit er en mag er groeien. Alles mag er zijn. Een grote variatie en in de loop van het jaar komen telkens andere plantjes tot bloei. Een schoongemaakt bietenveld is eventjes mooi om naar te kijken. Domies Toen verveelt nooit.

Als Domies Toen, zo zou voor mij een samenleving moeten zijn. De ruimte krijgen om te zijn wie je bent. De verschillen erkennen en waarderen.

Zo zie je maar weer: motorrijden leidt tot mooie gedachten. Het blijft de hele week fantastisch motorweer. Heerlijk!